

HOOR JE ME

Rob Kamphues

Hoor je me

Roman

Uitgeverij Brandt
Amsterdam 2017

Deze uitgave kwam mede tot stand door bemiddeling van
Sebes & Bisseling Literair Agentschap te Amsterdam.

DAG 1

Copyright © Rob Kamphues
Omslag: Studio Jan de Boer
Omslagbeeld: Hollandse Hoogte
Typografie: ZetSpiegel, Best
Auteursfoto: Elvin/SBS
NUR 301
ISBN 978 94 92037 52 7

1.

JOOST

Ma vertelde een keer een verhaal over de moeder van een schoolvriendinnetje, herinner jij je dat nog? De ouders van dat meisje kregen slaande ruzie, de vader stormde woest het huis uit en de moeder schreeuwde hem na: ‘ach vent, stik toch lekker’. Een paar uur later verslikte die man zich in het graatje van een haring en was pats boem de pijp uit. Volgens ma zou die moeder de rest van haar leven verteerd zijn door wroeging en uiteindelijk zelfmoord hebben gepleegd.

Weet je nog dat ma dat vertelde toen wij weer een keer enorm ruzie maakten? Dat we van haar daarom nooit de deur uit mochten lopen met ruzie zonder fatsoenlijk afscheid te nemen? Zonder iets te zeggen als ‘we praten het wel uit als we zijn afgekoeld’, of ‘het komt wel goed tussen ons’.

Heb jij enig idee wat jouw laatste woorden tegen mij waren? En mijn laatste woorden tegen jou? Ik zal je helpen, het ging over voetbal, over Zwitserland-Albanië.

Waarom keek je die wedstrijd trouwens bij mij? Had ik je uitgenodigd? Ik dacht het niet. We hadden elkaar in geen tijden gezien of gesproken, en ineens stond je bij me op de stoep, voor Zwitserland-Albanië! Ik kreeg niet eens de kans om te zeggen 'leuk je weer eens te zien'. Je gooide je jas op de kapstok, beende langs me de woonkamer in en wurdde je op de bank tussen de anderen alsof het jouw huis was.

O nee, eerst maakte je je onmogelijk bij mijn vriendenkring door te constateren dat 'er wel heel veel ouwe glorie van de Nederlandse televisie bij elkaar zat'.

Inderdaad zaten er twee BN'ers in de kamer; dat krijg je als je bij de televisie werkt. Dat is niet iets om je voor te schamen, Albert. Als je ergens werkt kan het zomaar gebeuren dat je bevriend raakt, hoewel jij je dat waarschijnlijk niet kunt voorstellen.

Ik riep nog: 'Dames en heren, dit is mijn broer Albert, hij is wetenschapper, hij komt net uit de rimboe, daar gaan ze wat primitiever met elkaar om.' Iedereen lachen, situatie gered zou je zeggen.

Waarom kon je daarna niet stil in een hoekje zitten en je mond houden? Waarom moest je zo nodig laten zien hoeveel jij van voetballen wist? Terwijl er mensen bij waren met meer verstand van voetbal in hun kleine teen dan jij en ik samen. Er was zelfs iemand bij die een blauwe maandag in het Nederlands elftal had gespeeld. Uitgerekend aan hem ging jij uitleggen dat de linies van Zwitserland te ver van elkaar afstonden of zoiets. Sfeer naar de kloten, helft van mijn vrienden stapte op in de rust omdat ze jou zat waren.

Niet dat je dat zelf doorhad, zoals jij nooit doorhebt wat precies de uitwerking van jouw woorden op andere mensen is.

Dat bedacht ik allemaal onderweg hiernaartoe. Ik dacht: waarom ga ik eigenlijk, en toen ik dat dacht stroomde alle energie uit mijn lichaam. Ik wist het niet. Ik kon geen enkele reden bedenken waarom ik het de moeite waard vond om aan jouw sterfbed te zitten. Ik ben tachtig gaan rijden op de snelweg. In de stad stopte ik voor stoplichten die net op oranje floepten. Bij het begin van de bebouwde kom gaf een paal mijn snelheid aan: '48 kilometer per uur', een smiley! Ik had ervan gehoord, van het bestaan van die 'smileys', maar er nog nooit een in het wild gezien.

In de parkeergarage heb ik net drie rondjes gereden op zoek naar een plekje, ik kon van de zenuwen niet eens fatsoenlijk inparkeren. Ik ben zo traag als ik kon naar de ingang van het ziekenhuis gelopen. Uit de lift kwamen drie patiënten gestrompeld. Stokoude, verfrommelde mensjes. Ingevallen wangen, holle oogkassen, vermoeide blik alsof Magere Hein al bezit van hen heeft genomen. Ik aarzelde met het indrukken van het knopje van de lift. Alles in mij schreeuwde: keer om, ga naar huis, laat je grote broer zijn laatste adem uitblazen zonder dat jij erbij bent, wat kan jou het schelen? Maar op de een of andere manier is daar nog meer moed voor nodig dan voor het ondergaan van het hele circus van ziekenhuizen en sterfbedden. Broer gaat dood, moet begraven worden, wat je ook van hem vindt, dingen regelen, weduwen ondersteunen, zoldertjes en schuurtjes opruimen. Zo doen fatsoenlijke mensen dat. Ik geef het toe: ik ben graag een fatsoenlijk mens. Ondanks alles.

Daarom zit ik hier, Albert, aan jouw bed. Ik zit en ik kijk. Naar die muur van apparaten achter je. Het zijn een hoop draden en slangen waar jij aan vastzit. Je lijkt wel een ruimtevaarder. Ik heb geprobeerd te ontdekken waar ze allemaal voor dienen, die buizen en slangen en draden. Een paar ken ik er: de beademing, die met een dikke slang je mond ingaat, het plastic buisje uit je neus dat denk ik voor sondevoeding is, en allerlei draden aan je arm die naar de hartmonitor gaan. Maar de rest? Ik tel er minstens tien en ze komen in een rare kluwen onder je bed bij elkaar. Is er in dit hele ziekenhuis iemand die weet welke draad waarvoor is? Waarom ruimen ze dat niet netjes op? Of betekent die wirwar dat ze het eigenlijk al hebben opgegeven? Ik kan het me nog voorstellen ook, zo hopeloos als je erbij ligt. De eerste minuten durfde ik niet eens bij je in de buurt te komen. Ik kwam niet verder dan de deuropening. Ik schrok van het geluid dat er uit je komt. Als je inademt klinkt het alsof er badwater door een afvoerputje wordt gezogen. Een enorme slurp. Als je uitademt reutel je als een espressomachine. Slurp, stilte, reutel. Slurp, stilte, reutel. Het zal de plastic buis wel zijn die het geluid versterkt, maar ik moet mijn best doen om niet alleen maar naar je ademhaling te luisteren. Het is belachelijk om er zo bij te liggen, Albert. Nou ja liggen, ze hebben je half overeind gezet, zodat het nog wat lijkt. Maar dat doet aan het treurige niks af. Vooral voor iemand zoals jij die nooit kwetsbaar wilde lijken. Waarom doen wij mensen dit elkaar aan? Waarom kunnen we elkaar niet gewoon dood laten gaan als het onze tijd is? Waarom moeten we met een reusachtige arm om het hoekje mensen terughalen? Ik

herken amper meer mijn broer in de roerloze gestalte in bed. Je gezicht vertoont geen enkele uitdrukking. De rimpeltjes om je ogen, het kuiltje in je rechterwang, het is allemaal weg. Alsof ik naar een wassen beeld kijk dat nog niet af is, of niet goed gelukt. Je lijkt tien jaar ouder dan de 51 die je bent. Ik heb een kwartier niet naar je durven kijken. Ongegeneerd naar een andere volwassene kijken doen alleen kinderen. Maar er is weinig anders om naar te kijken op een intensive care. De hartmonitor heeft maar één kanaal, de andere patiënten liggen keurig achter schermpjes, je hebt niet eens uitzicht hier. Het rare is: het went op de een of andere manier ook snel dat je niks terugzegt. Hoewel ik nog ergens in mijn achterhoofd verwacht dat je elk moment je ogen opent en me terechtwijst: 'Kun je het een beetje zien, broer?' Maar tegelijk bekijk ik je met een rust die nieuw voor me is. Voor het eerst zie ik dat je pigmentvlekken op je rechterslaap hebt. Nooit eerder gezien. Als ik lang naar je kijk valt het ook steeds meer op dat je hoofd raar eivormig is. Een beetje met een punt aan de achterkant, zoals een *alien*, maar dan minder heftig natuurlijk. Ma heeft weleens verteld dat ze jou met een tang aan je hoofd uit haar hebben getrokken. Dat zal het dan wel verklaren. Gek eigenlijk dat je niet eens het uiterlijk van je eigen broer goed kent. Heb je een buikje, heb je hangtieten? Ik heb je vast weleens in je zwembroek gezien, maar op dat soort momenten kijk je daar niet naar. Dat soort dingen wil je van je broer niet weten. Ik zou het allemaal kunnen controleren, je kunt er niets tegen doen, zo hulpeloos ben je.

Zou er nog iets in je omgaan? Wie zal het zeggen: mis-

schien drijf je nu wel in een zelfverzonnen universum rond waar alle wilde dieren naar je toekomen om vriendschap met je te sluiten, of zoiets. De dokter zegt dat die kans vrij klein is trouwens. Ik heb hem net gesproken, Verkaik heet hij. Optimistische man, op het naïeve af. De eerste 72 uur zijn cruciaal, zegt hij. Ik neem aan dat dat betekent dat als je voor die tijd niet zelf ademt de stekker eruit gaat, maar dat vertelde hij er niet bij. Hij benadrukte dat je situatie zeer ernstig is, maar dat we de moed nooit moeten opgeven. De eerste drie dagen, daar gaat het om, herhaalde hij maar. ‘Als hij die goed doorkomt is alles mogelijk.’ Zoals hij het zei klonk het een beetje als een aankondiging van een show van Hans Klok: ‘In de wondere wereld van de medische magie is alles mogelijk!’ Kaboem, vuurwerk, lasershow, halfnaakte doktersassistentes. ‘Alles,’ benadrukte hij, ‘zelfs volledig herstel.’

Ik vind dat nogal een nietszeggende diagnose.

‘En dokter, hoe sta ik ervoor?’

‘Tja meneer, u wordt helemaal beter of u gaat helemaal dood of alles ertussenin.’ Wat is dat voor kwakzalverij?

‘Bovendien,’ zei hij, ‘zelfs als het herstel niet volledig is, is de techniek tegenwoordig zo vergevorderd dat er bijna altijd een mogelijkheid tot waardevolle communicatie is.’

Dat zou voor het eerst zijn dan, hè, dat jij en ik waardevol communiceren. Bij mijn weten hebben we nog nooit waardevol gecommuniceerd. Onze gesprekken waren altijd twee goederentreinen die elkaar passeerden in het donker. Ik beweerde iets, jij beweerde glashard het tegenovergestelde. Ik probeerde jou met argumenten tot een

dialogoog te verleiden, maar jij herhaalde gewoon nog iets stilliger je eerste mening. Dat ging dan een paar keer op en neer tot ik het opgaf. ‘Wat jij wilt, Albert,’ zei ik dan. Trein gepasseerd, communicatie voorbij. Ze zeiden op mijn werk vroeger weleens: ‘Waar heb jij zo goed leren argumenteren?’ Drie keer raden.

Zo ging het toch ook bij Zwitserland-Albanië?

Ik vroeg in de rust of jij je een beetje gedeisd wilde houden. Daar zag jij het nut niet van in. Waarom zou je? Je had toch ook recht op een eigen mening. Ik vroeg je op de man af waarom je bij mij kwam kijken. Je kwam met een verhaal over die twee Albanese broers, van wie er eentje naar Zwitserland was geëmigreerd en de ander in Albanië was gebleven waardoor ze nu tegen elkaar speelden, hoe *grappig* dat was, twee broers, lijnrecht tegenover elkaar en dat je je afvroeg wat er zou gebeuren als een van de twee in scorende positie zou komen en de ander dat kon voorkomen door hem te tackelen.

Het was dezelfde discussie als in 1983, Ajax-Groningen, waarin Ronald Koeman zijn broer Erwin genadeloos onderuit schoffelde. Ik trok partij voor Erwin, jij vond hem een mietje. Jij herhaalde voor de zoveel duizendste keer in ons leven dat jij in een soortgelijke situatie precies hetzelfde zou doen. Ik herinnerde je eraan dat je dat al gedaan had. Jij deed weer net of het niet gebeurd was. Moet ik het nog een keer vertellen? Eind jaren zeventig, potje straatvoetbal, ik speelde je door de benen, één keer te veel, ik geef het toe, te demonstratief ten overstaan van de andere spelers – maar ja, hoe leuk is het om je oudere broer te poorten – en toen kwam je achter me aan. Net

zolang tot ik in een hoek van het veld klem stond. Ratsj, vol op mijn hielen, mijn achillespees knapte als een elastiekje. Nooit meer normaal kunnen voetballen.

Jij zei weer dat dat mijn eigen schuld was, dat ik die tackle makkelijk had kunnen ontwijken, dat ik een huilebalk was, die meteen naar zijn moeder hinkte.

Daarna werd het een ordinaire ruzie over van alles en nog wat. Tot je boos je jas van de kapstok graaide en de deur uitbeende. Je rug en een opgestoken middelvinger is het laatste beeld van je dat ik voor ogen heb.

Weet je wat er de hele tijd door mijn hoofd spookt? Stel dat je vandaag of morgen je laatste adem uitblaast, dan word ik geacht een speech te houden op je begrafenis of crematie, over hoe leuk we het vroeger hadden en hoe bijzonder onze band altijd is geweest. De hele wereld zal toekijken: Joost Vos, de beroemde tv-presentator vertelt openhartig over het verdriet naar aanleiding van het overlijden van zijn oudere broer. Mensen zullen vragen: 'Wanneer heb je hem voor het laatst gezien of gesproken? Wat waren zijn laatste woorden?'

Ga ik dan eerlijk zeggen dat ik tegen die rug en die opgestoken middelvinger zei: 'Kijk maar uit dat je je niet te pletter rijdt als je je zo opwindt?'

En dat jij terugriep: 'Ik had je andere enkel ook kapot moeten trappen.'

Misschien zit ik daarom wel hier, Albert, in de hoop dat me een leuke anekdote te binnen schiet of een warme herinnering voor jij de pijp uit gaat.

2.

MACHTELD

Hallo lieverd, ik hoop dat ik er goed aan heb gedaan om Joost uit te nodigen. Ik weet dat jullie niet altijd even goed met elkaar konden opschieten, maar ik dacht: op dit soort momenten doet dat er niet toe. Ik hoorde hem tegen je praten; dat is op zich toch al bijzonder? Het is zo verwarrend allemaal. Mijn hele leven staat op zijn kop. Je hebt me zo laten schrikken. Ik heb alles uit mijn handen laten vallen toen ik hoorde van je ongeluk. De hele tijd schieten gedachten door me heen: is het gas wel uit, staat de melk nu op het aanrecht te verzuren, dat soort nutteloze dingen. Weet je wat ik aan het doen was toen de agenten het tuinpad opliepen? Ik was de driesterren-sudoku uit de krant aan het maken, net als vroeger. Ik zat ook half te luisteren of de telefoon zou gaan, ik dacht: misschien bel je nog na je televisieoptreden, dus toen ik voetstappen op het tuinpad hoorde dacht ik zelfs even dat jij het was, maar het waren de agenten. Ze waren met z'n